

Forhandlinger for lukkede dører i Odelstinget

Møte for lukkede dører
onsdag den 27 juni 1945 kl. 17.

President: Natvig Pedersen.

Dagsorden:

1. Innstilling fra justiskomiteen om lov om adgang til å anvende dødsstraff (innst. O. A.).

Presidenten: Presidenten vil foreslå at møtet blir holdt for lukkede dører.

Hambro: Jeg må gjøre oppmerksom på en eiendommelig formell inkurie. Jeg ser at justisministeren er til stede i salen, og det gleder vi oss alle over. Den nye regjering hadde imidlertid ikke sendt til Stortinget en meddelelse om regjeringsskiftet, det er ikke referert i Stortinget, men da jeg gjorde oppmerksom på det i dag, innløp meddelelsen om regjeringsskiftet i formiddag. Den blir først referert og protokollert i morgen tidlig i møtet da; men jeg går ut fra at det er Odelstingets enstemmige ønske at justisministeren skal være til stede under behandlingen av disse saker, og går ut fra – hvis ingen innsigelse fremkommer derimot – at Odelstinget vil overse den formelle mangel og føle seg lykkelig ved å ha statsråd Cappelen blant oss.

Stray: Før vi går over til å behandle de poster som står på dagsorden, vil jeg tillate meg å spørre om grunnen til at dette møte er satt for lukkede dører. Det som skal behandles, er innstilling fra justiskomiteen om lov om adgang til å anvende dødsstraff. Da innstillingen omhandler en rekke provisoriske anordninger, og da en av de viktigste er en forandring i den alminnelige borgerlige straffelov,

tror jeg at almenheten har krav på å følge den behandling som denne sak får her i Odelstinget. Vi har sett så mye hemmelighetskremmeri i krigsårene og i den tiden som er fulgt etter krigen, at jeg mener vi snarest mulig burde komme bort fra det. Jeg har forgjeves spurt meg selv og forsøkt også ved henvendelse til andre å få rede på hvorfor denne sak skal behandles hemmelig. Det er en sak av vidtrekkende betydning når det gjelder vår straffelovgivning, men jeg kan ikke forstå hvilke hemmelige sider den skal ha. Jeg vil gjerne rette spørsmålet til justisministeren, eventuelt de medlemmer av Stortingets presidentskap som har ansvaret for at dette møte blir satt for lukkede dører, og høre hvilken begrunnelse man har for det.

Presidenten: Jeg skal få lov til å svare at denne innstilling er oversendt Odelstinget av Stortinget og oversendelsen ble vedtatt i lukket møte i Stortinget. Det har vært presidentskapets forutsetning at selve behandlingen skulle foregå for lukkede dører, for at den overhodet ikke skulle øve noen innflytelse på behandlingen av saker som måtte foregå i samme tidsrom. Det har videre vært presidentskapets forutsetning at debatten skulle bli offentliggjort straks denne sak var ferdigbehandlet.

Hambro: Jeg kan alene bekrefte hva presidenten har uttalt. Det er en selvfølge at presidentskapet måtte behandle saken som hemmelig, all den stund den var sendt oss fra den fratrådte regjering som en hemmelig proposisjon. Når den ble fremsatt så hemmelig, var det av den grunn som ble nevnt av presidenten, det var under følelsen av at verserende rettssaker ikke burde influeres av den usik-

kerhet som kunne skapes ved en alminnelig diskusjon i pressen om Odelstingets og siden Lagtingets behandling av dette spørsmål. Det var justisministerens ønske, fremkommet etter drøftelser, ganske sikkert, med riksadvokaten og visstnok også med Høyesteretts justitiarius den gang. Jeg vet at de herrer på det tidspunkt da den avgjørelsen ble truffet av justisministeren, var av den oppfatning at saken burde fremmes på den måten som presidenten her har foreslått. Det ble den gang uttalt at man håpet å få en del av disse saker så raskt ekspedert at man sto umiddelbart foran nedleggelse av påstander om dødsstraff og eventuell idømmelse av dødsstraff. Og at det da ville virke noe eiendommelig om man hadde en større diskusjon om hvorvidt dette skulle være tilstedelig eller ei, tror jeg ikke kan omtvistes. Jeg tror å turde uttale at samtlige medlemmer av presidentskapet vil følge nøyaktig den linje som justisministeren ønsker fulgt i denne sak. Hvis justisministeren mener at saken uten noen skadelig sidevirkning kan behandles offentlig, er det ingen av presidentskapets medlemmer som på noen måte vil motsette seg det eller uttale noe annet ønske. Det er i full, saklig lojalitet mot de myndigheter som her har ansvaret, at presidentskapet har innstillet slik som det har gjort.

Stray: Begrunnelsen for at denne sak skal behandles for lukkede dører er altså den at man mener at en diskusjon her om saken skulle influere på de saker som er under behandling ved domstolen, på en uheldig måte.

Hambro: Sinke den.

Stray: Eller sinke den. Jeg vil gjerne ha nærmere forklaring på hvordan dette skulle kunne skje. Det verserer en mengde etterforskningsaker, det er ingen hovedforhandling holdt, og det vil neppe bli holdt noen hovedforhandling før denne saks behandling er tilendebrakt i Odelstinget og Lagtinget. Jeg tror ikke den sanksjon vi gir disse provisoriske anordninger, blir mindre verdifull om saken blir behandlet for åpne dører.

Når presidentskapet har tatt det standpunkt at det lojalt vil følge en henvendelse fra Justisdepartementet om å behandle saken hemmelig, mener jeg at presidentskapet bør stå i en ganske annen stilling enn den president Hambro har gitt uttrykk for. Presidentskapet skal være med å overvåke at forhandlingene her i tinget foregår på den måte som har vunnet hevd i vår konstitusjonelle praksis, og jeg kjenner ikke til at noen alminnelig lovsak som ikke berører enten skatter, toll el-

ler avgifter eller utenrikspolitiske anliggender, er behandlet for lukkede dører. Almenheten har krav på å følge denne diskusjon. Jeg forstår heller ikke – og før jeg har fått nærmere forklaring på det, vil jeg ikke bli overbevist om – at en debatt her i Stortinget vil komme til å øve noen uheldig innflytelse på den sak som er under behandling.

Når det også er anført det argument at man vil unngå unødig avisdiskusjon om denne sak, må jeg bestemt tilbakevise dette argument. Almenheten har full rett til å gi sin mening om dødsstraffen tilkjenne. Det er en vidtrekkende reform i vår straffeprosess når vi tar et skritt som det der her er foreslått, og almenheten har full rett til å komme med sine innlegg. Jeg mener at presidentskapet ikke slavisk skal følge henstillinger hverken fra Justisdepartementet eller fra riksadvokaten. Riksadvokaten er vår øverste anklagemyndighet, han representerer en side av saken, og vi har ikke noen forpliktelse til lojalt å etterkomme hans henstillinger. Presidentskapet og denne forsamling skal selv overveie om det er hensyn som gjør at man her skal ha noe hemmelighetskremmeri. Disse hensyn kan jeg ikke finne er til stede i denne sak, og jeg vil foreslå, hvis jeg ikke får ytterligere begrunnelse enn den president Hambro her har gitt, at saken behandles for åpne dører.

Presidenten: Odelstinget har hørt presidentskapets grunngeving – det er forsiktighetshensyn. Og de hensyn som hr. Stray har gjort seg til talsmann for, vil også skje fyldest, idet ordskiftet her blir offentliggjort straks saken er ferdigbehandlet.

Hambro: Hr. Stray kan være forvisset om at presidentskapet ikke slavisk følger noen- som helst henstilling hverken fra Regjeringen eller noen andre autoriteter, og hr. Stray kan være forvisset om at jeg personlig er så interessert i en offentlig diskusjon av en hvilken- som helst sak som noen kan være. Det er mulig at denne sak står annerledes nå hvis det er gitt at det ingen hovedforhandling blir før den er blitt tilendebehandlet i Odelsting og Lagting. Når jeg nevnte ordet pressediskusjon, var det selvsagt ikke i den tanke at ikke pressen fritt skulle diskutere spørsmålet om dødsstraff fra alle sider, men det var fordi det kunne tenkes å gripe forstyrrende inn i en pågående sak om det ble en stor diskusjon om hvorvidt den sak skulle ha lov til å fremmes på dette tidspunkt når Odelstinget og Lagtinget skulle behandle spørsmålet her, og fordi det er en meget alminnelig og sterkt utbredt følelse at det gjelder å komme til en hurtig avgjørelse her og ikke få trukket sakenes be-

handling ut altfor lenge. Presidentskapet har gjort det eneste presidentskapet kunne gjøre når saken av Regjeringen ble fremmet som hemmelig: å forelegge spørsmålet for vedkommende avdeling av tinget og la vedkommende avdeling selv treffe sin avgjørelse.

Statsråd Cappelen: Jeg hadde ikke noe kjennskap til at denne sak skulle behandles i hemmelig møte før jeg i går fikk innkallelsen til møtet. Jeg kan ikke nekte for at jeg ble litt overrasket og at jeg ikke var klar over om det var fyldestgjørende grunn til det. Jeg kan ikke se at det fra Justisdepartementets side er noen avgjørende grunn for å insistere på at saken på dette tidspunkt behandles i lukket møte. Det er ingen utsikt til at det blir noen hovedforhandling i saker av den art at denne sak kan få noen betydning, før loven er ferdigbehandlet av Odelsting og Lagting og eventuelt videre. Jeg antar derfor at Odelstinget for såvidt står fritt, og iallfall ikke behøver å regne med at Justisdepartementet motsetter seg at saken behandles for åpne dører. I pressen er den jo, som vi daglig ser, under full diskusjon, og at det skulle gjøre noen større skade om almenheten fikk kjennskap til de innlegg som måtte komme her i Odelstinget om dødsstraffen – og det er jo kun det spørsmål som foreligger til behandling – det kan jeg ikke innse.

Presidenten: Presidentens forslag er opp tatt til behandling. Hr. Stray har foreslått at saken blir behandlet for åpne dører.

Madsen: Jeg vil henstille at presidenten tar sitt forslag tilbake, etter det som er fremholdt av statsråden.

Presidenten: Odelstinget har selv full anledning til å bestemme den behandlingsmåte som det ønsker.

Votering:

Ved alternativ votering mellom presidentens og Strays forslag ble Strays forslag bifalt med 69 mot 28 stemmer.

Hambro: Jeg vil henstille at man beslutter ikke å offentliggjøre det interne lille ordskifte som fant sted før behandlingen av denne sak. Jeg har konferert med hr. Stray, som er enig i det. Det ville være å gi denne debatt litt misvisende dimensjoner. Det er langt bedre etter den avgjørelse som er truffet av Odelstinget, at man behandler denne sak som en hvilken som helst ordinær sak på en helt ordinær måte uten å skape det inntrykk at man har for-

søkt å gå utenfor de alminnelige veier. Hvis der da fremkommer noe ønske eller krav om at sakens behandling for åpne dører skal utsettes inntil den kan slås opp på ordinært kart, tror jeg det vil være riktig og hensiktsmessig. Pressen vet offisielt intet om at den behandles nå. Jeg skulle anta at man da bør sette den på et tilleggskart, og jeg tillater meg å foreslå det. Behandlingen i Lagtinget vil kunne skje på akkurat samme tid som bestemt om man slår opp kart om odelstingsmøte fredag formiddag med behandling av denne sak på ordinær måte.

Presidenten: Presidenten er enig i det som hr. Hambro har uttalt. Hvis der ikke kommer noen innvending mot det, går presidenten ut fra at Odelstinget er enig i at det ikke offentliggjøres noe fra dette innledende møte.

Førre: Jeg er ikke sikker på at det er en riktig måte å gjøre det på. Men hvis dette møte blir utsatt, kan man muligens gå med på at det som nå er gått foran, ikke blir offentliggjort. – Jeg synes det er helt korrekt at dette møte utsettes, så folk får vite om at denne sak er under behandling i Odelstinget.

Presidenten: Det er et annet spørsmål hr. Førre her kommer inn på.

Haavardstad: Det var min tanke å komme med framlegg om at denne saka nå blir utsett og slått opp på nytt kart til neste odelstingsmøte. Så vidt eg skjønna hr. Hambro, var det den same tanken han heldt fram, og eg segjer meg samd med han i det; for når fyrst denne saka skal førehavast offentleg, bør presse og folk ha høve til å koma til stades ved den debatten som dei kanskje kunne ha interesse av å høyra på. Nå er dei avskorne frå det, då dei ikkje veit at saka skal opp til drøfting i det heile.

Presidenten: Hr. Haavardstad har foreslått at behandlingen av innstilling til midlertidig lov om adgang til å anvende dødsstraff utsettes til et senere møte i Odelstinget.

Votering:

Haavardstads forslag bifaltes enstemmig.

Hambro: Jeg går ut fra at man da også under konferanse med Justisdepartementet offentliggjør den hemmelige proposisjon og den hemmelige innstilling. Det bør formelt besluttes, slik som saken ligger an. Jeg fremsetter forslag om det.

Statsråd Cappelen: Det er vel da det korrekteste at jeg tillater meg å fremlegge proposisjonen. Det er jo ikke gjort før, og jeg gjør det herved. Jeg tillater meg da å fremlegge proposisjon om utferdigelse av en midlertidig lov om adgang til å anvende dødsstraff.

Presidenten: Hr. Hambro har tatt opp forslag om at proposisjonen O. 1 og innstilling O. A. offentliggjøres.

Votering:

Hambros forslag bifaltes enstemmig.

Presidenten: Presidenten foreslår at den overbrakte proposisjon O. 1 sendes justiskomiteen.

Votering:

Presidentens forslag bifaltes enstemmig.

Presidenten. Det er bekjentgjort odelsingsmøte til kl. 18. Presidenten går ut fra at Odelstinget må avslutte dette møte og sette nytt møte igjen til det fastsatte tidspunkt kl. 18.

Protokollen ble deretter opplest uten å foranledige noen bemerkning.

Møtet hevet kl. 17,25.

**Møte for lukkede dører
mandag den 2 juli 1945 kl. 17.**

President: Markhus.

Dagsorden:

Referat:

Etter framlegg frå presidenten vart einrøystes vedteki:

1. Møtet vert halde for stengde dører.
2. Medlemer av Regjeringa og dei funksjonærar som er nemnde i § 54 i forretningsordenen, har tilgjenge til møtet.

Statsråd Cappelen bar fram ein kgl. proposisjon som straks vart referert.

Referat.

Kgl. prp. om midlertidig tillegg til lov om Norges Bank av 23 april 1892.

Einr.: Vert send finans- og tollnemnda.

Møteboka vart lesi opp utan nokon merkning.

Møtet hevet kl. 17,05.

**Møte for lukkede dører
fredag den 6 juli 1945 kl. 17.**

President: Markhus.

Dagsorden:

1. Tiltråding frå finans- og tollnemnda om midlertidig tillegg til lov om Norges Bank av 23 april 1892 (innst. O. B.).
2. Referat.

Etter framlegg frå presidenten vart samrøystes vedteki:

1. Møtet vert halde for stengde dører.
2. Medlemer av Regjeringa, dei funksjonærar som er nemnde i § 54 i forretningsordenen og ekspedisjonssjef Nissen i Finansdepartementet får tilgjenge til møtet.

Sak nr. 1.

Tiltråding frå finans- og tollnemnda om midlertidig tillegg til lov om Norges Bank av 23 april 1892 (innst. O. B.).

Om saka i det heile uttala:

T. Sverdrup: Denne proposisjon er jo ganske tynt begrunnet, så det er vanskelig å gjøre seg opp et bilde av hva saken inneholder. Jeg vil derfor spørre den ærede finansminister: Det kan vel ikke være tilfellet at de nye sedler som skal utstedes, får en annen kurs enn de gamle? Jeg går ut fra at da hadde det stått uttrykkelig i proposisjonen. Det er også en annen sak i forbindelse med denne, som for så vidt virker på samme måte og i samme hensikt, som jeg vil spørre den ærede finansminister om: Er det meningen nå i forbindelse med dette å stemple obligasjoner? Man vet jo ikke hvor disse obligasjoner for tiden befinner seg etter den periode vi nå har gjennomlevet, og det vil vel være nødvendig av hensyn til kontrollen av om de er på legale hender, at også dette foretas.

Statsråd Jahn: Til det første spørsmål som ble stilt meg, vil jeg bare svare at det selvsagt er spørsmål om å bytte krone for krone. Det er ikke meningen å lage noen annen kurs på sedlene, som det ble sagt. Til det annet spørsmål vil jeg si at meningen er jo å få en fullstendig registrering av all formue som da skal